

CAMBIOS Y RESISTENCIAS SOCIALES EN LA EDAD MODERNA

Un análisis comparativo entre el centro
y la periferia mediterránea de la Monarquía Hispánica

Ricardo Franch Benavent, Fernando Andrés Robres
y Rafael Benítez Sánchez-Blanco (eds.)

Caldereros

Horneros (oficiales)

Misterio de Adán y Eva

Cerdà i Ballester, Josep

«Els cavallers i religiosos de l'orde de Montesa en temps dels primers Borbó (1700-1759)», en FRANCH BENAVENT, Ricardo; ANDRÉS ROBRES, Fernando; BENÍTEZ SÁNCHEZ-BLANCO, Rafael (eds.) *Cambios y Resistencias Sociales en la Edad Moderna: Un análisis comparativo entre el centro y la periferia mediterránea de la Monarquía Hispánica*, Madrid, Sílex, 2014, pp. 325-338

ISBN 978-84-7737-865-5

Els cavallers i religiosos de l'orde de Montesa en temps dels primers Borbó (1700-1759)*

Josep Cerdà i Ballester

L'ORDE A LA PRIMERA MEITAT DEL SEGLE XVIII: CANVIS I CONTINUÏTATS

El dia de Tots Sants de 1700 va faltar a Madrid el rei Carlos II, Administrador Perpetuo de l'orde de Montesa per autoritat apostòlica. A l'endemà, dos de novembre, l'assessor general Juan de la Torre s'adreçava al lloctinent general, comte de Cardona comunicant-li el traspass del monarca, el nomenament del seu successor el duc d'Anjou i el de la Junta que assumiria el govern fins l'arribada del nou rei¹. Aiximateix i segons li havia comunicat en carta del trenta d'octubre, la jurisdicció del lloctinent i del seu tribunal restava com fins aleshores. Dies després, el nou, la Junta de govern comunicava l'òbit del Rei de forma oficial a l'assessor, lloctinent general, comanadors, priors i pobles del senyoriu, encomanant-los sufragis a l'efecte.

El nou monarca, Felipe V, “entró en el gobierno de ella [l'Orde] en 24 de noviembre del año 1700”², és a dir, uns mesos abans de la seua arribada a Madrid. No sabem quants membres integraven l'orde de Montesa en aquells moments; pocs anys abans, en 1697, n'eren 138: 88 cavallers i 50 religiosos³. Tots devien llurs hàbits, comandes i priorats al difunt Carlos II; alhora, l'Orde continuava sent governada com s'havia disposat el 1592 en incorporar-se a la Corona: via Consell d'Aragó, a través de l'assessor general, necessàriament membre del Consell i cavaller de Montesa, i amb un delegat del monarca al regne de València, el lloctinent general –aleshores José Folch de Cardona, comte de Cardona– una figura imprescindible per poder exercir jurisdicció al Regne⁴.

Uns anys després, esclatà la Guerra de Successió i el vint-i-nou de juny de 1707 s'abolien els furs d'Aragó i València. Un reial decret posterior, del quinze de juliol, ordenà

* Aquest treball s'ha realitzat en el marc del projecte HAR2011-27898-C02-01 (“Cambios y resistencias sociales en los territorios hispánicos del Mediterráneo Occidental en la Edad Moderna”), finançat pel Ministerio de Economía y Competitividad.

¹ Les cartes de l'assessor general i de la junta de govern de la monarquia immediates a la mort del rei en AHN, OOMM, libro 536-C, ff. 166-173v.

² “Catálogo de todos los freyles, cavalleros y clérigos que ay en la Real y Militar Orden de Nuestra Señora de Montesa y San Jorge de Alfama oy día primero de enero del año 1738...”: Ajuntament de València, *Biblioteca Serrano Morales*, sign. 6837 (15bis).

³ “Arancel de las personas de la Orden...”, RAH, CSC, legajo 7, carpeta 17, n.º 5.

⁴ Cf. Fernando Andrés Robres, “La singularidad de la *hermana pequeña*. Algunas consideraciones sobre el gobierno de la orden de Montesa y sus relaciones con la monarquía (siglos XVI-XVIII)”, *Hispania*, LV/2, n.º 190 (1995), pp. 547-566.

que las dependencias de la referida orden de Montesa corran de aquí en adelante por este Consejo de las Órdenes, y que se agreguen a él todos los ministros que huviese en el de Aragón de la dependencia de esta Orden⁵:

amb la qual cosa l'assessor general, fra Vicente Monserrat, passà del suprimit Consell d'Aragó al d'Ordes Militars, on continuà exercint moltes de les atribucions que abans tenia al d'Aragó, doncs en desembre de 1707 el Rei li assegurà competències relatives a la jurisdicció espiritual, amb la qual cosa el Consell de les Ordes, respecte de Montesa, s'havia de limitar, de moment, als afers d'ordre temporal.

Poc després, una reial cèdula de 1712 confirmà a l'orde de Montesa antics privilegis jurisdiccional, malgrat topetar amb les queixes i decisions d'alguns dels actors encarregats de posar en marxa la Nova Planta borbònica. Potser amb això, Felipe V optà per la postura més còmoda, a fi de poder administrar l'Orde sense entrebancs, doncs convenia que continuara en marxa el cobrament de les rendes i l'exercici de les distintes jurisdiccions, alhora que s'aminorava en certa manera l'abolició foral en el sentit de mantindre els interessos de les classes privilegiades⁶.

Amb tot, els canvis anaven a ser imparables. Els propicià, en 1738, la mort de l'assessor general Monserrat i les pressions del Consell de les Ordes en la línia d'uniformitzar el govern de les quatre ordes militars. Una vegada desaparegut l'assessor, una butlla del papa Climent XII suprimí el càrrec i facultà el Consell per poder intervindre en els afers espirituals de l'orde de Montesa⁷.

L'altra peça fonamental de govern de l'Orde (probablement la més important), el lloctinent general, també es veié afectada: en 1746 fou privat d'algunes de les competències en matèria espiritual, que passaren al prior del Sacre Convent de Montesa; després, en 1751, se suprimí el càrrec, per a ser restablert el 1754 amb les competències que tenia abans del retall de 1746. Més endavant, en 1769, hi hagué noves limitacions, auspiciades des de Madrid i recolzades, la majoria de vegades, pels religiosos, partidaris que la jurisdicció espiritual de Montesa residira en el prior del Convent. Com és lògic, les novetats no afectaren sols els afers de tipus espiritual: el 1746 sorgirà una nova figura a València, l'administrador

⁵ Fernando Andrés Robres, "Los decretos de *Nueva Planta* y el gobierno de la orden de Montesa", en Pablo Fernández Albaladejo y Margarita Ortega López, (eds.), *Antiguo régimen y liberalismo. Homenaje a Miguel Artola*, vol. 3, Madrid, 1995, p. 37.

⁶Ibidem, pp. 44-45.

⁷La butlla, lliurada el 22-V-1739, en José Villarroya, *Real Maestrazgo de Montesa. Tratado de todos los derechos, bienes y pertenencias del Patrimonio y Maestrazgo de la Real y Militar Orden de Santa María de Montesa y San Jorge de Alfama*, València, 1787, vol. II, pp. 123-128, [en llatí]; [en castellà] en Àngel Álvarez de Araujo y Cuéllar [cavaller de Santiago, 1861], *Recopilación histórica de las cuatro órdenes militares de Santiago, Calatrava, Alcántara y Montesa*, Madrid, 1866, pp. 141-145. Complementàries de la butlla anterior, el papa Benet XIV, en 1742 i 1743, hagué d'atorgar tres butlles perquè els ministres del Consell de les Ordes, inclosos el de Montesa, pogueren exercir jurisdicció espiritual, els textos al *Bullarii Montesiani* (AHN, OOMM, libro 2051-C).

general, encarregat de la gestió dels béns i recursos de l'Orde⁸, que arrabassà també competències al cavaller lloctinent general.

Com veiem, els canvis més significatius en l'orde de Montesa es donaren, sobretot, a partir de la segona meitat del segle XVIII, una etapa encara per estudiar i que pretenem abordar, també pel que fa als membres de la institució, en el futur.

ELS NOUS CAVALLERS I RELIGIOSOS (1700-1759)

Durant els regnats de Felipe V i Fernando VI, van ingressar en l'orde de Montesa 77 nous cavallers, una xifra ben minsa si tenim en compte que al segle XVII s'en creuaren 322⁹. Més encara, si comparem els cavallers i religiosos del darrer terç del XVII amb els que hi havia unes dècades després, els resultats obtinguts són els següents:

Any	Cavallers	Religiosos	Font
1697	88	50	<i>Cf.</i> nota 3
1729	47	47	AHN, <i>OOMM</i> , libro 817-C, ff. 1-4
1738	41	50	<i>Cfr.</i> nota 2
1796	53	c. 50	ANP, AB, XIX 568, 17, 2

Com podem observar, al segle XVIII disminuí notablement el nombre de cavallers, fins al punt que algunes veus comentaren els problemes que això suposava, sobretot, a València, doncs:

En ninguna de las órdenes militares como la de Montesa en este Reyno, donde tuvo su primitiva fundación, se haze más reparable la falta de cavalleros, porque en ninguna otra se mantiene un tribunal formado para todo lo judicial y governativo de los lugares de su territorio, una inconcusa y puntual observancia en todos los actos de comunidad, comuniones, entierros, juntas de ancianos, para el juicio de pruebas y conocimiento de causas que frecuentemente ocurren y rigurosamente se arreglan a todo lo dispuesto en capítulos generales y difiniciones de la Orden [...]. Valencia y marzo de 1724¹⁰.

L'advertència anterior, dirigida al rei per fra Andrés Monserrat, lloctinent general de Montesa, insistia en la falta de cavallers, un assumpte que ja s'havia posat de manifest anys abans, en 1712 i 1719¹¹. Uns anys després, aprofitant l'enviament d'una relació de

⁸ Dolores Sánchez Durá, "La orden militar de Montesa. Racionalización y privilegio en la España de los siglos XVIII y XIX", *Historia Social*, n.º 19 (1994), pp. 10-11.

⁹ Josep Cerdà i Ballester, *Els cavallers i religiosos de l'orde de Montesa en temps dels Àustria (1592-1700)*, tesi doctoral, Universitat de València, 2012, <http://roderic.uv.es/handle/10550/24971>, p. 192.

¹⁰ AHN, *OOMM*, libro 846-C, ff. 3-4.

¹¹ *Ibidem*, f. 2v.

montesians al Consell de les Ordes, la súplica l'adreçà el secretari don Diego de Morales, el qual afegí a la missiva:

A tan notabilíssima falta [de cavallers] devo añadir la que actualmente experimento en no encontrar las circunstancias que se requieren para los empleos vacantes en los cavalleros que viven en esta Ciudad, no teniendo acción para proponer a unos por notoriamente impedidos y otros por sus pocos años. Y aunque es limitadíssimo el sueldo señalado en todos los oficios de la Orden, como es presisa para su proposición la investidura del ábito, me allo imposibilitado de hazerla por este defeto, que no se reconoció en la centuria pasada, exediendo el número de cavalleros en 90 y aora se ha reducido por los muchos que han muerto y pocos que han vestido el ábito a solo 23 los que residen en esta Ciudad [...]. Valencia y julio 1 de 1727. Frey don Diego de Morales¹².

Dels vint-i-tres cavallers citats, Morales sols en considerava dotze capacitats per exercir càrrecs en l'Orde. Altres trenta tenien llur residència als regnes de València, Castella, i fins i tot, Viena, on des de l'acabament de la guerra de Successió vivien el comte de Cardona i Isidoro Vailló. Alguns, no obstant, podien haver mort ja. A finals de segle, la situació era pitjor: en 1800, l'aleshores lloctinent general, comte de Berbedel, proposà, desesperat, un llistat amb el nom de 8 possibles candidats a cavaller de Montesa, doncs en eixos moments sols hi havia a València dos professors: José Castillo i Ignacio Cebrián¹⁴. La resposta de Carlos IV, remesa a través de don Antonio Cornel Ferraz, “secretario de Estado y del Despacho Universal de la Guerra”, fou laconica: “No viene S.M. en ello. Fecho en 10 de febrero de 1800”¹⁴.

La nova dinastia borbònica es dedicà, de forma progressiva, a utilitzar els hàbits i comandes de Montesa i les altres ordes militars per recompensar els servicis de destacats oficials de l'exèrcit, molts d'ells sense cap vinculació ni amb Montesa ni amb l'antic regne de València. Si al llarg de la seua història l'Orde havia estat una institució formada majoritàriament per valencians, amb els Borbó s'invertí la tendència, ja que durant els regnats de Carlos III i Carlos IV els valencians creuats en Montesa suposen sols un 28% dels ingressos. Pel que fa a les comandes, la situació fou semblant; sols l'*infante* don Luis es beneficià de les rendes de quatre de les tretze comandes montesianes: major, Alcalà, Perputxent i Silla¹⁵. Les restants, en la mesura que morien els seus titulars, passaven progressivament a mans de militars professionals, no tots cavallers de Montesa. Altres partides a càrrec de l'Orde es destinaren a sufragar, per exemple, la nova *Orden de Carlos III* o el *Colegio de Niñas del Amparo* de Madrid¹⁶.

¹² *Ibidem*, ff. 88.

¹³ AGS, *Secretaría de Guerra*, legajo 4628, expediente solt, que devem a la gentilesa del professor Fernando Andrés.

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ Cf. Juan de Ávila Gijón Granados, *El reformismo de las Órdenes Militares en la Ilustración (1700-1809). Las Reales Encomiendas de la Casa de Borbón*, El Ejido, 2011.

¹⁶ Fernando Andrés Robres, “La renta de las encomiendas de Montesa y el insaciable apetito de los Borbones (1707-1793; ‘series’ completas desde 1593)”, en José Martínez; Concepción Camarero y Marcelo Luzzi

Si analitzem els cavallers que ingressaren amb els primers Borbó, en primer lloc hauríem de tindre en compte el seu origen geogràfic. A l'efecte, el resultat ha estat el següent:

Cavallers valencians	Cavallers no valencians	Total ingressos
57 (74%)	20 (25%)	77

Com en etapes anteriors¹⁷, en el grup dels valencians destaquen els nascuts a la ciutat de València, 32. A Xàtiva i Alacant van nàixer quatre cavallers; a Castelló de la Plana i Novelda tres; dos a Gandia i Elx; i un a les localitats d'Alzira, Benicarló, Càlig, Morella, Ontinyent, Oriola i Sant Mateu.

Els nascuts fora de l'antic regne de València procedeixen, cinc, de Madrid, i dos, de la localitat aragonesa de Fonz. La resta, de llocs diversos: Cádiz, Cartagena, la Ciutadella, Orà, Orihuela de Albarracín, Pamplona, Peñaranda de Duero, Teruel i Valladolid; i altres quatre, de fora de la Península Ibèrica: Flandes, França i Irlanda.

En analitzar alguns indicadors de l'origen social i adscripció professional dels creuats, el resultat ha estat el següent:

	Cavallers amb parents en l'orde de Montesa	Cavallers amb parents en altres ordes	Oficis en l'administració	Barons, senyors de vassalls i noblesa titulada	Militars
Total (ingressos: 77)	52 (67%)	50 (64%)	26 (33%)	27 (35%)	32 (41%)

Com en la centúria anterior¹⁸, les xifres més altes corresponen als qui compten amb antecedents en les ordes militars. En canvi, disminueixen els qui ocuparen càrrecs en l'administració, augmenta el nombre de nobles i barons, i, sobretot, militars: fins a un 41%, quan al segle XVII els membres de l'exèrcit suposen el 18%. Entre els militars hi ha representants dels distints nivells de l'escalafó castrense: "capitán, coronel, teniente, mariscal de campo, brigadier, guardia de corps, cadete..."; el grup més abundant el formen els qui tenen grau de capità o coronel.

(coords.), *La Corte de los Borbones: crisis del modelo cortesano*, vol. I, Madrid, 2013, pp. 167-205.

¹⁷ La informació per al segle XVII en Cerdà, *Els cavallers i religiosos de l'orde de Montesa en temps dels Àustria*, op. cit., pp. 192-193.

¹⁸ *Ibidem*, p. 203.

Alguns dels creuats en Montesa a la primera meitat del segle XVIII exerciren càrrecs a l'administració: la Nova Planta als ajuntaments de València i Alacant va permetre l'accés a les regidories de Salvador Adell, José Cardona, Francisco Cebrián, José Palavicino, Luis Rotlá Canicia, Antonio Rotlá Canicia i Jerónimo Frígola.

L'Audiència comptà amb la presència dels montesians Andrés Alonso de Angulo, marquès d'Angulo i lloctinent general de l'Orde (1756), i dels germans Andrés i Vicente Monserrat, lloctinent (1717) i assessor general (1706) respectivament. També hi accediren Pedro Ric, els germans Bernardino i Francisco Salcedo, i José Torà, comte d'Albalat.

Tres cavallers de Montesa assumiren la responsabilitat de virrei: Joaquín Monserrat (Mèxico), José de Solís (Nueva Granada) i Jacobo Eustaquio de la Viesville (Sicília). Altres tres van obtenir el títol de gentilhome del rei: el duc de Gandia Luis Ignacio de Borja, i els comtes del Real i Parcent Ximén Pérez de Calatayud i José Cernecio.

Finalment, lluiaren la creu de Montesa el capità general dels regnes de València i Múrcia Pedro Félix de la Croix, l'alcalde *de Casa y Corte* Pedro Ric, l'*alcalde mayor de San Felipe* –Xàtiva– Juan Ruiz de Castilblanque, l'alféres major de la mateixa ciutat Tomás Cebrián, els canonges Juan de la Torre i Juan Milán de Aragón, i alguns representants de la Inquisició: Francisco Agulló, Baltasar Albornoz, Ramón Franco i José Palavicino.

Pel que fa als nobles amb títol, tenim huit barons o senyors de vassalls (barons de Finestrat, la Pobla Tornesa, San Petrillo, Valdeolivos i Vallvert; senyors d'Almiserà, Estubeny i la Pobla Llarga); nou comtes (d'Albalat –dos–; Berbedel, Faura –dos–; la Villanueva, Parcent, Sayve, del Real); sis marquesos (d'Angulo, Cruïlles, La Romana –dos–; Mirasol, Nules i San José); i dos ducs (Lécera i Gandia). Alguns dels títols anteriors devien llur existència a la nova dinastia Borbó: marquesos d'Angulo, Cruïlles, La Romana i San José¹⁹. El 1709, Felipe V premià la fidelitat dels comtes de Parcent atorgant-los *Grandeza de España*, mentre que en 1765 Carlos III concedí al cavaller de Calatrava, Pascual Ric i Ejea, el títol de baró de Valdeolivos. Un germà de l'anterior, Pedro, fou cavaller de Montesa i ministre del Consell de les Ordes (1753), hàbit que vestí també el seu nebot, segon baró de Valdeolivos, Miguel Esteban Ric i Pueyo.

Pel que fa als religiosos, la política seguida amb ells per la nova dinastia fou generosa. Comptaven amb vint-i-sis places conventuals, a repartir entre el Sacre Convent de Montesa i el col·legi d'estudis de Sant Jordi; els priorats del Temple, Sant Jordi de València, Sant Jordi d'Alfama i Borriana (tres més units a les parròquies de Cervera, Montesa i Vallada); dues places a la reial capella; i una de rector del col·legi de Sant Jordi, que solia

¹⁹ María del Mar Felices de la Fuente, *Condes, marqueses y duques. Biografías de nobles titulados durante el reinado de Felipe V*, Aranjuez, Ediciones Doce Calles, 2013, pp. 199 y 214-215.

obtindre el prior del mateix nom a la capital. A més, servien moltes parròquies del senyoriu, vint-i-sis, amb la qual cosa, tenint en compte que alguns podien obtindre més d'un càrrec i que les places de conventuals no solien cobrir-se totes, els religiosos de Montesa formaven un grup proper als 50.

La seua trajectòria dins l'Orde començava en el moment que rebien l'hàbit. Una vegada professaven, normalment a l'any d'ingrés, passaven un temps al convent de Montesa. Després, solien acudir al col·legi d'estudis de València, on restaven uns anys per a estudiar i graduar-se a les universitats de València o Gandia. Finalitzats els estudis tornaven al convent, des d'on promocionaven a les diverses prebendes eclesiàstiques a càrrec de l'Orde.

Entre 1720 i 1725, l'església de Montesa a València, coneguda com *El Temple*, s'enderrocà per bastir un nou edifici²⁰. D'altra banda els distints monarques, en qualitat d'administradors perpetus, acabaren atorgant al prior del convent de l'Orde la jurisdicció espiritual, mitjançant decrets despatxats el 1746, 1751 i 1769, alhora que retallaven competències al cavaller lloctinent general.

El vint-i-tres de març de 1748, un terratrèmol enfonsà el castell-convent de Montesa, seu de l'orde militar des de la seua fundació. El mes de maig, Fernando VI ordenà als frares supervivents a Montesa que es traslladaren a les cases del Temple de la ciutat de València:

teniendo presentes a un tiempo la urgente necesidad de acudir provisionalmente i sin tardanza al consuelo i reunión de aquella Comunidad [...] i continuar sin intervalo la fábrica de un nuevo convento, de tal extensión i decencia, que manifieste el lustre i antiqüedad de la Orden [...] He resuelto que por aora i en el ínterin que tiene efecto la fábrica del nuevo convento de Montesa, la Comunidad que havía en el antiguo [...] se trasladen, asienten i habiten en el palacio i iglesia del Temple que tengo en la ciudad de Valencia i pertenece a Mi dignidad magistral²¹.

Dotze anys després, el 31 de gener de 1761, Carlos III disposà la construcció d'un nou edifici per a convent, col·legi i església de l'orde de Montesa a València, les obres del qual finalitzaren el 1785, tot i que la inauguració oficial es va fer uns anys abans, el dia de l'onomàstica del Rei de 1770²².

Pel que fa als 77 religiosos que vestiren l'hàbit amb els primers Borbó, tots, excepte quatre, van nàixer al regne de València. Tot i això, els nascuts fora (Andrés Meseguer, Vicente Flors, José Tremañes i Fulgencio Benavent) tenien arrels al territori: el pare de Flors, de València, era soldat i servia a Madrid, mentre que el de Benavent, que procedia

²⁰ Fernando Pingarrón-Esaín Seco, "Historia de la arquitectura del Temple de Valencia", en Javier Domínguez et alii (coords.), *Iglesia y palacio del Temple. Síntesis de Arte e Historia*, València, 2008, pp. 151-155.

²¹ *Ibidem*, p. 155.

²² *Relación de las funciones i fiestas que se celebraron en el Sacro Real Convento de Nuestra Señora de Montesa de la ciudad de Valencia con motivo de la dedicacion de su nueva Iglesia*, València, 1771.

de Quatretonda, era catedràtic de medicina a la Universitat de Salamanca. D'altra banda, la mare de Tremañes havia nascut a Ares, i el pare de Meseguer, a Canet lo Roig.

Si atenem a la procedència social dels candidats des de les professions dels seus pares, comptem amb informació del 45%, doncs no sempre hi consten dades concretes a les fonts consultades. Així, hi ha tretze llauradors, set doctors (generalment en dret o medicina), tres notaris, dos metges (un d'ells catedràtic a la Universitat de València), dos governadors (d'Énguera i de la Vall d'Uixó) i altres oficis diversos: administrador de les comandes de Montesa, advocat, apotecari, assessor de justícia, escultor, mercader, secretari de la ciutat d'Oriola i soldat. En analitzar altres variables socioprofessionals de les famílies, el resultat ha estat el següent:

	Amb càrrecs municipals	Inquisició	Montesa	Ciudadans, generosos, nobles	Exèrcit	Altres ordes militars
Total (ingressos 77)	56 (72%)	25 (32%)	24 (31%)	10 (12%)	10 (12%)	2 (2%)

Com al segle anterior, les xifres més baixes corresponen a les famílies amb antecedents nobiliaris, membres en l'exèrcit i en altres ordes militars distintes a Montesa, però tot i això, els percentatges es dupliquen respecte la centúria passada²³ (els qui compten amb parents a l'exèrcit, passen del 3 al 12%). També, com abans, destaca la presència de membres dels distints llinatges vinculats a càrrecs municipals, amb un augment considerable, doncs del 40% comptabilitzat al segle XVII passen ara al 72%. Els canvis més substancials estan en els qui acreditaren comptar amb parents a la Inquisició, doncs del 40% que hi havia al segle anterior passen ara al 32%; al contrari, destaquen els qui havient tingut algun membre del clan en l'orde de Montesa –els que ho demostraren, emparentaven, la majoria, amb religiosos–, i del 18% passen al 31%. En conclusió, les famílies que controlen els governs locals, moltes d'elles amb antecedents en l'Orde, seran les beneficiàries dels nous hàbits de frares. Alhora, sembla que el reclutament dels novicis es feu més rigorós al segle XVIII, d'ací que les professions dels pares dels candidats es redueixquen a unes poques, quan al segle anterior cabien oficis variats i de tota mena.

Pel que fa als graus acadèmics obtinguts pels religiosos al llarg de la seua vida, comptem amb dades de 69 dels 77 que ingressaren, el 89% del total. La majoria estudiaren a les universitats de València o Gandia; 52 van obtindre el grau de doctor (normalment en cànons o teologia), i dèsset el de llicenciat.

El nivell intel·lectual assolit per alguns explica la presència de frares de Montesa a les aules de la Universitat de València. Una fita fonamental fou el nomenament, en 1781, de fra Vicente Blasco com a rector de l'Estudi General²⁴; abans, però, havien ocupat càte-

²³ Cerdà, *Els cavallers i religiosos de l'orde de Montesa en temps dels Àustria*, op. cit., p. 206.

²⁴ Maria Llum Juan Liern, *El rector Blasco y las corrientes intelectuales en la crisis del Antiguo Régimen*, tesi doctoral, València, 2012, (<http://roderic.uv.es/handle/10550/27932>), p. 517.

dres altres montesians: fra Vicente Capera en 1752, el mateix Blasco en 1761, i fra José Matamoros en 1770, de matemàtiques el primer i de filosofia els altres. A més, altres quatre frares de Montesa obtingueren càtedra, la cronologia dels quals supera amb escreix la proposada en aquest article. Amb ells, arribarien a set catedràtics de l'Orde a la Universitat de València –dotze si considerem també els qui opositaren–, amb la qual cosa Montesa, a la segona meitat del segle XVIII²⁶, fou l'orde religiosa amb més catedràtics a les aules de la Universitat.

APÈNDIX²⁶

CAVALLERS DE MONTESA (1700-1759)

Cognoms i nom	Lloc de naixement	Hàbit
Adell Pellicer, Salvador	València	1715
Adell Peñarroja, Antonio	València	1703
Agulló Cebrián, Francisco	Xàtiva	1757
Albornoz Tapiés de Solá, Baltasar de	València	1747
Angulo Ramírez de Arellano, Andrés Alonso de	Orà	1756
Barradas Olginat de Médicis, Antonio	València	1737
Blanes Cortés, Ramón de	València	1719
Borja Fernández de Córdoba, Luis Ignacio de	Gandia	1701
Borrás Arnal Brusca, José Antonio	Benicarló	1712
Calatayud Fernández de Híjar, Francisco de	Madrid	1719
Cárdenas López de Zúñiga, Pedro Regalado de	Peñaranda de Duero (Burgos)	1747
Cardona Pertusa, José	València	1713
Caro Fontes, Carlos	Novelda	1757
Caro Fontes, Pascual	Novelda	1757
Caro Fontes, Pedro	Novelda	1757
Caro Maza de Lizana Roca, José	Elx	1725
Carroz Cruilles, José	València	1728
Casasús Júdice de Acharte, José Javier de	Alzira	1733
Catalá Cardona, Joaquín	València	1717
Cebrián Bordes, Francisco	València	1749
Cebrián Llinás de Terrazas, Tomás	Xàtiva	1751
Cebrián Valda, Ignacio	Xàtiva	1757

²⁵ Salvador Abiñana Huerta, *Universidad e ilustración. Valencia en la época de Carlos III*, València, 1988, p. 130.

²⁶ Fonts: AHN, *OOMM*, expedients de cavallers, religiosos, i frares barbuts (no inclosos al llistat, huit en l'època); llibres: 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 537, 538, 558, 563, 564, 565, 566, 590, 599, 678, 738, 739, 740, 817, 818, 845, 846, 851, 853, 873, 882; lligalls: 2157-2158, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165-2166, 2174, 2193, 2194, 2195, 2355, 2381, 2382-2383, 2388, 2389, 2390, 3528, 3711, 3715, 3718, 3719, 3720, 3721, 3736, 3737, 4115, 4122, 6563; Índices, núms. 192, 193, 202, 205. Altres fonts bibliogràfiques i arxivístiques en Cerdà, *Els cavallers i religiosos de l'orde de Montesa en temps dels Àustria*, op. cit., pp. 7-53.

Cebrián Valda, José	Xàtiva	1757
Cernecio Perellós, José	València	1716
Crespí de Valldaura Brondo, Vicente	València	1709
Croix de Chevrières Vidaud de Tour, Pedro Félix de la	Grenoble (França)	1747
Escorcía Ladrón, Nicolás Francisco	Alacant	1731
Escrivá de Híjar Monsoriu, Pascual	València	1714
Febrer Miralles, Francisco Antonio	Càlig	1755
Figuera Calatayud, Benito de la	Sant Mateu	1716
Forner Sans de la Llosa, Jacinto	Alacant	1728
Franco Generés, Ramón	Orihuela de Albarracín	1757
Frígola Brizuela, Jerónimo	València	1714
Frígola Ferrer, Francisco	València	1714
Garcés de Marcilla Asensio Ocón, Tomás José	Teruel	1755
Izco Quincoces, Pedro de	València	1759
Legrós Zualart, Manuel Fernando	Namur (Flandes)	1758
Martínez Caveró Sobrecasas, Antonio	Madrid	1739
Milán de Aragón Julvi, José	València	1712
Milán de Aragón Macip, Juan	València	1712
Monserrat Ciurana Crespí de Valldaura, Andrés	Morella	1717
Monserrat Cruilles, Joaquín	València	1710
Monserrat Palafox, Juan	Castelló de la Plana	1715
Monserrat Palafox, Vicente	Castelló de la Plana	1715
Monserrat Ximénez de Urrea, Fernando	València	1758
Olives Martorell, Guillermo	la Ciutadella (Menorca)	1715
Omara Omara, Guillermo (O'More O'More, William)	Clone, comtat de Typperary, província de Munster (Irlanda)	1708
Palavicino Figuerola, José	València	1712
Pérez de Calatayud Chaves, Ximén	València	1709
Perpiñán Pasqual, Joaquín	Elx	1757
Puigmoltó Barberá, José Ignacio	Ontinyent	1703
Ribera Escorcía, Borja Llançol, Antonio de	València	1758
Ric Ejea, Pedro	Fonz (Huesca)	1753
Ric Pueyo, Miguel Esteban	Fonz (Huesca)	1754
Roca Moncada, Juan	Oriola	1756
Ros de Ursinos Montoro, Francisco	Gandia	1718
Rotlá Canicia Doria Espínola, Luis	Alacant	1731
Rotlá Canicia Juan, Antonio	Alacant	1717
Ruiz de Castilblanque Casasús, Juan	València	1731
Ruiz de Corella Richaul, Pascual	València	1734

Salazar Herrera, Pedro de	Cádiz	1759
Salcedo Enríquez de Navarra, Bernardino	València	1718
Salcedo Enríquez de Navarra, Francisco	València	1728
Savila Grut, Francisco	Cartagena	1739
Solís Folch de Cardona, José de	Madrid	1752
Sorell Despuig Roca, José Francisco	València	1704
Torá Sorell, José	València	1717
Torre Despuig, Juan de la	Madrid	1710
Torre Miñano, José Bernardo de la	Valladolid	1736
Torres Torres, Ambrosio de	Pamplona	1739
Vallés Pallarés, Manuel	Castelló de la Plana	1714
Vallterra Blanes Muñoz de Castilblanque, José	València	1716
Vergadá Matheu, Tomás de	València	1756
Viesville Ranst Merode, Jacobo Eustaquio de la	Trilemont (Flandes)	1730
Villacampa Pueyo del Castillo, José	Madrid	1722
Vives de Cañamás Ferrer, Juan	València	1728
Vives de Cañamás Francés Urrutigoyti, José	València	1705
Total	77	

RELIGIOSOS DE MONTESA (1700-1759)²⁷

Cognoms i nom	Lloc de naixement	Hàbit
Alarcó Pavía, Ignacio	Gandia	1712
Alberola Rigall, José	Xàbia	1710
Albert Gil, José	Albaida	1752
Alonso Llorens, José	Muro d' Alcoi	1731
Altur Pallás, Francisco	Tavernes de la Valldigna	1710
Andreu Forés, Juan	Vilafamés	1751
Balaguer Morantí, Abdón	Castelló de la Ribera	1732
Belda Albero, Vicente	Banyeres de Mariola	1747
Benavent Ruiz-Ladrón de Guevara, Fulgencio	Salamanca	1714
Bertrán Segarra, Luis	Serra d'en Garcerán	1759
Blasco García, Vicente	Torrella	1752
Borja Terol, Pedro	Montesa	1752
Borrell Doménech, Pascual	Vinaròs	1751
Cambra Selma, José Carlos	Vinaròs	1732
Capera Roig, Vicente	València	1751
Carceller Sancho, Bernardo	Foios	1747
Castell Medrano, Francisco	València	1712
Cifre Montull, Agustín	la Salzedella	1720
Climent Gomar, Manuel	Canals	1752
Costa San Juan, Pedro Vicente	Biar	1759
Emo Mulet, Francisco	Onda	1752
Esbrí Bort, José Vicente	Sant Mateu	1722
Escuriola Grau, Joaquín	València	1751
Espí Navarro, José	Agullent	1732
Estop Balmes, Antonio	Gandia	1715
Fabra Lluís, Francisco Pascual	Benicarló	1732
Falcó San Juan, José	Ares del Maestre	1712
Ferrera Venrell, Gaspar	València	1715
Figuerola Andreu, Dioniso Antonio ³	Castelló de la Plana	1720
Flors March, Vicente	Madrid	1720
Forner Miralles, Cosme	Vinaròs	1751
Fos Soler, Pedro Juan	Russafa	1751
García Rosell, Marcos	València	1752
Garrigues Luqui, Félix	Xàtiva	1704

²⁷ Dubtem si Dionisio Antonio Figuerola Andreu arribà finalment a prendre l'hàbit.

Gisbert Escrivá, José Francisco	la Vall d'Uixó	1751
Grau Ferrando, Tomás	Benassal	1712
Grau Ferrando, Vicente	Benassal	1710
Guerola Martí, Carlos	Énguera	1747
Huguet Martí, José	Onda	1720
Juan Micó, Antonio	l'Olleria	1720
Mañes Fabra, Cipriano	Benicarló	1710
Mañes Peñarroja, Juan Bautista	Alcalà de Xivert	1713
Martí Martí, Francisco	Ortells	1714
Matamoros Sebastián, José	Onda	1759
Maymó Arzo, Agustín	les Useres	1720
Meseguer Vidal, Andrés	la Sénia (Catalunya)	1710
Meseguer Vidal, Hilarión	Canet lo Roig	1712
Molina Carrascosa, Miguel	la Font de la Figuera	1751
Moliner Andreu, Basilio	Cabanes	1732
Monfort Grau, Juan Bautista	Benassal	1720
Montaner Valero, Juan Bautista	Paterna	1759
Montañés Abat, Miguel	Sant Mateu	1732
Navarro Bas, Ginés	Alzira	1747
Navarro Morillo, Salvador	Llanera de Ranes	1714
Oller de la Torre, Ignacio	València	1712
Pastor Albiol, Francisco	Morella	1720
Prades Coloma, Agustín	la Jana	1712
Ramírez Micó, José	Guadasséquies	1731
Ramírez Micó, Roque	Guadasséquies	1747
Roca Selma, Mariano	Ares del Maestre	1732
Roselló Santamaría, Francisco	Gandia	1714
Sempere Gisbert, Jaime	Alcoi	1759
Sanchiz Cebolla, Tomás	Énguera	1747
Sancho Montalt, Juan Bautista	Rafelbunyol	1715
Sancho Serra, José Manuel	Onda	1731
Talens Talens, Juan José	Carcaixent	1705
Talens Talens, Vicente	Carcaixent	1714
Terol García, Antonio	Montesa	1715
Torres Ibáñez, Alejandro	Gandia	1720
Tortosa Carbonell, Carlos	Vallada	1752
Tremañes Falcó, José	Mirambel (Aragó)	1720
Trilles Albelda, Vicente	Ondara	1759
Val Rodrigo, José	Meliana	1712

Val Ruiz, José	Meliana	1731
Valenciano de Mendiolaza Ladrón de Vilanova, Luis	València	1721
Vilaplana Vilaplana, José	Beniarrés	1720
Total	77	